

Reportatge

Un recorregut per la nova efervescència balneària

Natàlia Iglesias

La Girona de l'aigua torna amb renovades forces. Balnearis i centres termals centenaris conviuen amb noves propostes que giren al voltant de l'aigua com a eix vertebrador d'un turisme lúdic i saludable. Les aigües somortes són ara juganeres. S'han apagat els ecos de les tertúlies i les passejades sota ombrel·la i ara, en lloc d'anar a «prendre les aigües», la consigna és desconnectar de l'estrès. Una clientela cada cop més jove i urbanita ha contribuït a desenterrar el tòpic del balneari per a la tercera edat. Anem a fer una capbussada per l'interessant panorama que el sector de les aigües termals té a les comarques gironines, especialment a la Selva.

La revitalització

Els vells balnearis, que durant tant de temps van complir una funció sanitària molt destacada, es revitalitzen. Les seves aigües medicinals els han guarit contra el mal de l'oblit i, com ja va succeir en el passat, incentiven el desenvolupament urbà i turístic de les localitats on estan instal·lats. Aquest seria el cas del futur balneari Font Vella de Sant Hilari Sacalm, un complex termal que es preveu inaugurar la propera tardor i que tindrà com a edifici més visible la Villa Josefina, una construcció de final del segle XIX amb balconades, reixes de ferro forjat, vitralls i mosaics.

La veterana empresa Font Vella ha cedit la seva marca, a canvi d'un cànon anual sobre la facturació de l'establiment durant els 75 anys de la concessió, per atorgar un plus de prestigi a l'actual projecte turístic més important del municipi. L'objectiu és seguir l'exemple de les grans cases franceses amb establiments propis, com poden ser Evian o Vichy. Es planteja que la històrica aigua, una de les més reconegudes en l'àmbit estatal, sigui el nexa comú de la gastronomia i dels tractaments que s'oferiran en el nou establiment, per la via de «desenvolupar les propietats químiques de l'aigua Font Vella i que tingui el protagonisme en les cures d'aprimament o d'hidratació», segons van avançar els responsables de la gestió de l'establiment, l'empresa

Façana del balneari Prats, de Caldes de Malavella.

BALNEARI PRATS

Termes Orion, la mateixa que gestiona el balneari Magma de Santa Coloma de Farners.

La vila de les cent fonts tornarà a tenir balneari molts anys després de l'abandonament de la Font Picant, l'establiment termal que va estar en funcionament des del 1881 fins al 1936, una font d'aigües mineromedicinales fredes, alcalines, carbòniques i ferruginoses indicades contra el mal de pedra, la gota, l'anèmia i d'altres mals que va dinamitzar la vida de Sant Hilari amb una important aflluència d'estiuejants al poble i la consegüent obertura de fondes, hotels, línia d'autobusos i empreses de servei.

Per a l'alcalde de Sant Hilari, Robert Fauria, el nou equipament termal suposa «un veritable revulsiu per al municipi, perquè crearà llocs de treball i ampliarà l'oferta turística, la qual cosa atraurà un major nombre de visitants».

Renovar-se o morir

A la mateixa comarca de la Selva, la veïna localitat de Caldes de Malavella també viu una etapa «daurada» pel que fa als seus establiments de termalisme. El clàssic Vichy Catalán s'ha consolidat dins del sector de casaments, estades d'incentius per a empreses i celebració d'esdeveniments socials. La seva espectacular façana d'estil arquitectònic arabitzant, joia del modernisme català renovada l'any passat, continua exercint un fascinant reclam per a qualsevol visitant que s'acosti a la vila de Caldes. L'hotel-balneari Vichy Catalán

és un bon exemple de la *belle époque* de la cultura termal, que va tenir la seva màxima esplendor entre el final del segle XIX i el començament del segle XX, amb edificacions que tenien com a referent els grans palaus reials europeus, dissenys inspirats en el romanticisme i una percepció molt personal de l'antiguitat romana i grega. Més que balnearis eren oasis de verdor, situats en indrets de gran bellesa natural, amb avingudes, passeigs, quioscos de música, llacs amb cigne de postal i la remor de les deus bressolant els sentits. Segons l'escriptor Josep Maria de Sagarra, hi havia dos tipus de balnearis, els que seguien l'arquitectura oriental i els que seguien l'eclesiàstica: «Gairebé tots els balnearis, que acostumen a ésser d'una mateixa època, o tenen forma de convent de monges caputxines o tenen forma de cromó de xocolata representant una escena de *Les mil i una nits*. La forma oriental obeeix al fet que aleshores a Catalunya no es banyava ningú, i el capitalisme d'aquella època tenia una idea peculiar sobre les ablucions una mica complicades; es creia que els banys eren un invent pecaminós i desabusat introduït en el nostre país pels moros. El tipus més clàssic de balneari oriental és el Vichy Català de Caldes de Malavella; el tipus eclesiàstic es pot apreciar per exemple a les Termes Orion, a Can Blancafort de la Garriga o a Can Montagut de Ribes». Dins de la mateixa localitat, al bell mig del poble i a tan sols un centenar de metres de les autèntiques termes romanes que s'hi conserven, el balneari Prats roman serenament rere l'antiga portalada senyoriuola. Aquest centre també ha decidit renovar la seva oferta i ha anunciat que invertirà prop de set milions d'euros a modernitzar, adaptar i ampliar les

TANIA TAPIA

Villa Josefina, seu del futur balneari Font Vella, de Sant Hilari.

seves instal·lacions, en especial la zona de banys i tractaments, les habitacions i els espais de lleure. L'activitat del balneari Prats, possiblement el que té més història de Caldes de Malavella, es remunta a l'any 1840, en què la família Prats va començar a canalitzar l'aigua de la font de la Mina per tal d'oferir a clients i pacients les propietats curatives i de salut de l'aigua termal. Aquesta aigua emergeix a una temperatura d'entre 56°C i 60°C, i la seva composició mineralògica i química la dota de nombroses propietats curatives.

Diu Rafael Quintana, director del balneari Prats: «fem una ambiciosa aposta de futur per posar el centre a l'última quant a equipament i instal·lacions, però sense renunciar a la identitat pròpia del balneari».

El projecte, coordinat per l'arquitecte gironí Ramon Ceide, mantindrà en tot moment l'estil arquitectònic del balneari, i en salvaguardarà els trets més significatius. L'edifici principal data de final del segle XIX i és d'estil modernista. Les obres, que es realitzaran per fases, han començat a final del 2006 i tindran una durada de 5 anys.

L'aposta més lúdica

Sense sortir de la comarca de la Selva, Santa Coloma de Farners constitueix també una destinació de primera categoria per als amants de la cultura de l'aigua. Allà es pot escollir entre el centenari establiment de les Termes Orion i l'innovador Centre Lúdic Termal Magma. Les Termes Orion, propietat de la família Campeny, funciona als afores de Santa Coloma de Farners des de final del 1918, envoltat de jardins i en un paratge que convida a la calma. És un edifici neoclàssic, d'inspiració colonial, si bé Sagarra el situa dins de la tipologia «conventual o eclesiàstica». Igual que els seus homòlegs de Caldes, Termes Orion s'ha anat modernitzant i ha anat ampliant la seva oferta per acollir millor la seva clientela, inte-

grada en bona part per gent gran i per un turisme d'esdeveniments i celebracions socials. L'empresa gestora d'aquest establiment, que també es farà càrrec del futur balneari Font Vella de Sant Hilari, és responsable de l'aposta més lúdica que es pot trobar al sector termal de les comarques gironines.

El Centre Lúdic Termal Magma, inaugurat el 2002 i situat a cinc-cents metres de les Termes Orion, amb el qual comparteix les aigües medicinals, és un espai modern que funciona de forma similar a l'andorrà Caldea, amb piscines termals, rius contracorrent, saunes, banys de vapor, banys d'hidromassatge i piscina exterior. És una aposta jove, lúdica i força econòmica que atreu gent d'arreu de les comarques gironines, i fins i tot de les comarques de la Catalunya central, que aprofiten l'Eix Transversal per acostar-se a Santa Coloma.

De pou d'aigua calenta a hotel de 5 estrelles

Tot i que pertany al municipi veí de Garrigoles, el pou d'aigua calenta o «el pou del petroli» és un dels indrets més coneguts i visitats i que més ha difós el nom de Jafre arreu del país. Aquest pou fou obert a mitjan anys seixanta per una empresa italiana que buscava petroli a la finca de can Quintana. En arribar a una fondària de prop de 1.000 metres van trobar aigua calenta i sulfurosa. Tot i que es va tancar la sortida, la pressió de l'aigua va ser més forta que el tap i el forat que servia de base a la torre de perforació es va convertir en una petita piscina de 2x3 metres. Naixia així la «bassa de Jafre», un

Obres del futur complex hotel·ler i termal de Jafre.

MIREIA GARCIA

Els vells balnearis es revitalitzen. Les seves aigües medicinals els han guarit contra el mal de l'oblit

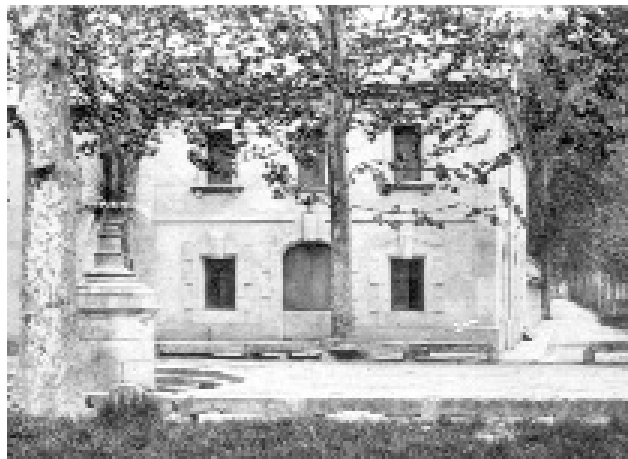
balneari popular que de seguida va atreure visitants de tot arreu, fins i tot estrangers que havien sentit parlar de l'indret i que volien aprofitar les propietats d'una aigua beneficosa per a les malalties òssies. El lloc també va es va fer famós entre el jovent, que el feia servir com *afterhours* després de sortir de marxa.

El renom de les aigües va propiciar que la Generalitat construís un nou pou, a poca distància de l'anterior però dins del terme de Jafre, amb un important cabal d'aigua i amb una temperatura de 50°C. Després d'intentar emprar les instal·lacions per al conreu d'algues amb finalitats medicinals, l'empresa propietària del «balneari» de Jafre ha fet el pas per convertir-ho en un autèntic complex termal. La construcció d'aquest nou centre, propietat del grup hotelier Prestige Hotels, s'ha pressupostat en 30 milions d'euros, i les obres avancen a bon ritme. Un cop acabades, acolliran un hotel de cinc estrelles i un centre termal amb 120 habitacions que s'aixeca sobre un terreny de 122.000 metres quadrats, 51.000 dels quals es destinaran a zones verdes.

El projecte d'aquesta instal·lació va reobrir el debat sobre els seriosos problemes d'aigua que va patir Jafre els darrers anys, fins que l'obertura d'un nou pou al Pla de l'Illa va posar fi a la contaminació per excés de nitrats. Des de l'Ajuntament sempre han defensat la ubicació de l'hotel termal al municipi, i l'alcalde ha assegurat que hi haurà prou aigua per abastar tant el complex com el poble. De fet, el Departament d'Urbanisme de la Generalitat va haver d'intervenir per frenar el projecte inicial, molt més ambiciós i que incloïa la construcció de xalets de luxe, moltes més habitacions i pistes esportives.

La Puda de Banyoles, una incògnita

A mitjan segle XIX, el punt de màxima atracció turística de Banyoles era la font Pudosa, més coneguda com la Puda i molt preuada per les seves aigües sulfuroses i carbonatades, que s'aconsellaven per tractar tot tipus de malaltia, especialment respiratòries, de pell i d'ossos. Era un turisme burgès i reposat, de llargues passejades pels voltants del llac, anar en barca i degustar les múltiples l·laminadures inventades pels banyolins, com ara les famoses «cansalades», que tot i el nom no porten *tocino*, sinó pa de pessic i merenga. Un cop guanyada la fama de les aigües, es va construir l'edifici balneari, l'any 1862, amb 22 sales de bany. Allà els pacients, sota la supervisió d'algun

La Puda de Banyoles, a mitjan segle XX.

metge de prestigi, podien triar entre banyar-se, dutxar-se, inhalar gasos o rebre polvoritzacions, tot depenent del nivell econòmic de cadascú. La Puda mai no va disposar d'habitacions per a l'allotjament dels clients, que s'hostatjaven a les nombroses pensions i, fins i tot, cases particulars que oferia la ciutat de l'estany. Les instal·lacions van romandre actives fins a l'any 1960. Després va venir un llarg període de decadència i abandonament que contrasta amb l'entusiasme amb què la gent de Banyoles parla del seu antic balneari. Actualment l'edifici es troba en un estat ruïnós i pertany als propietaris d'un conegut grup industrial de Banyoles. L'any 2005, va prendre força la possibilitat que una empresa de Castelló de la Plana n'adquirís la Puda per reconvertir el vell balneari en un centre *spa*, tot seguint la política de franquícies que l'empresa havia engegat arreu de l'Estat. Però a hores d'ara el projecte no s'ha concretat, tal com reconeixen des de l'Àrea de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Banyoles. L'any 2006 van encarregar un estudi de viabilitat econòmica on es calculava una inversió de 9 milions d'euros per realitzar el projecte. Josep Quera, cap d'aquesta àrea, assegura que hi ha voluntat per part del consistori banyolí i «bona disposició» per part dels particulars als quals pertany l'edifici, i comenta que estan esperant un inversor que trobi interessant engegar aquest projecte. De moment hi ha hagut algunes ofertes, però cap concreció final. La Puda, doncs, encara ha de romandre adornada al bucòlic paratge dels voltants de l'estany, a l'espera d'un «príncep» inversor que vulgui despertar-la.

Natàlia Iglesias és periodista.